
تاثیر الگوهای رفتاری نامناسب در یادگیری کودکان با آسیب شنوایی

زری نظری کنگاور

پژوهشگر

چکیده

این مقاله به بررسی تاثیر الگوهای رفتاری نامناسب اطرافیان به ویژه والدین و معلمان بر یادگیری کودکان با آسیب شنوایی میپردازد. الگوهای رفتاری نامناسب شامل عدم درک و توجه کافی به نیازهای ارتباطی کودک، استفاده از روشهای ارتباطی ناموثر، انتظارات غیر واقعی، عدم ارائه حمایتهای آموزشی و عاطفی لازم و همچنین اعمال رفتارهای تبعیض آمیز و تحقیر آمیز است. این الگوها میتوانند منجر به بروز مشکلات متعددی در یادگیری کودکان با آسیب شنوایی شوند از جمله کاهش انگیزه و اعتماد به نفس، مشکلات در برقراری ارتباط، مشکلات در تمرکز و توجه، مشکلات در یادگیری مفاهیم انتزاعی و مشکلات رفتاری و هیجانی. بنابراین ضروری است که والدین، معلمان و سایر افراد مرتبط با کودکان با آسیب شنوایی آگاهی خود را در زمینه الگوهای رفتاری مناسب افزایش داده و با ارائه حمایتهای آموزشی و عاطفی لازم به بهبود فرآیند یادگیری و رشد این کودکان کمک کنند.

کلیدواژه ها : الگوهای رفتاری، یادگیری، آسیب شنوایی.

مقدمه

آسیب شنوایی، به عنوان یک اختلال حسی، می تواند تاثیرات عمیقی بر جنبه های مختلف رشد کودک، از جمله یادگیری، ارتباطات اجتماعی و عاطفی داشته باشد. در این میان، الگوهای رفتاری نامناسب اطرافیان، به ویژه والدین و معلمان، می تواند این تاثیرات منفی را تشدید کرده و چالش های یادگیری کودکان با آسیب شنوایی را افزایش دهد. الگوهای رفتاری نامناسب، شامل مواردی همچون عدم درک و توجه کافی به نیازهای ارتباطی کودک، استفاده از روش های ارتباطی ناموثر، انتظارات غیرواقعی، عدم ارائه حمایت های آموزشی و عاطفی لازم، و همچنین اعمال رفتارهای تبعیض آمیز و تحقیرآمیز است. این الگوها می توانند منجر به بروز مشکلات متعددی در یادگیری کودکان با آسیب شنوایی شوند، از جمله: کاهش انگیزه و اعتماد به نفس: رفتارهای نامناسب می تواند احساس ناکارآمدی و ناتوانی را در کودکان تقویت کرده و انگیزه آن ها برای یادگیری را کاهش دهد (نیک خو و حسن زاده، ۱۳۹۷). مشکلات در برقراری ارتباط: عدم استفاده از روش های ارتباطی مناسب، مانند زبان اشاره یا لب خوانی، می تواند منجر به سوء تفاهم و عدم درک مطالب درسی شود. مشکلات در تمرکز و توجه: محیط های آموزشی نامناسب و الگوهای رفتاری آشفته می تواند تمرکز و توجه کودکان را مختل کرده و فرآیند یادگیری را دشوار سازد. مشکلات در یادگیری مفاهیم انتزاعی: کودکان با آسیب شنوایی ممکن است در درک مفاهیم انتزاعی، به ویژه مفاهیمی که بر پایه زبان هستند، با مشکل مواجه شوند. الگوهای رفتاری نامناسب می تواند این مشکلات را تشدید کند. مشکلات رفتاری و هیجانی: تجربیات منفی ناشی از الگوهای رفتاری نامناسب می تواند منجر به بروز مشکلات رفتاری و هیجانی در کودکان، مانند پرخاشگری، اضطراب و افسردگی شود (نیک خو و حسن زاده، ۱۳۹۷).

روش پژوهش:

بنابراین، ضروری است که والدین، معلمان و سایر افراد مرتبط با کودکان با آسیب شنوایی، آگاهی خود را در زمینه الگوهای رفتاری مناسب افزایش داده و با ارائه حمایت های آموزشی و عاطفی لازم، به بهبود فرآیند یادگیری و رشد این کودکان کمک کنند.

تأثیر الگوهای رفتاری نامناسب بر جنبه های مختلف یادگیری:

تأثیر بر رشد زبانی و ارتباطی:

کودکان با آسیب شنوایی برای رشد زبانی به ورودی های حسی غنی و تعاملات معنادار وابسته هستند. الگوهای رفتاری نامناسب، مانند عدم استفاده از زبان اشاره یا لب خوانی، می تواند این ورودی ها را محدود کرده و منجر به تأخیر در رشد زبانی شود.

محیط های ارتباطی که در آن کودکان احساس عدم درک یا نادیده گرفته شدن می کنند، می تواند منجر به انزوای اجتماعی و کاهش اعتماد به نفس در برقراری ارتباط شود.

تأثیر بر عملکرد تحصیلی:

الگوهای رفتاری نامناسب می تواند منجر به مشکلات تمرکز، حواس پرتی و عدم مشارکت در فعالیت های آموزشی شود.

انتظارات غیرواقعی یا عدم ارائه حمایت های آموزشی متناسب با نیازهای کودک می تواند منجر به احساس ناکامی و کاهش انگیزه برای یادگیری شود.

علاوه بر این، در محیط های آموزشی نامناسب که دارای نويز های اضافی هستند، یادگیری و تمرکز کودکان با اختلال شنوایی را بسیار سخت می کند.

تأثیر بر سلامت عاطفی و اجتماعی:

تجربیات منفی ناشی از الگوهای رفتاری نامناسب می تواند منجر به بروز مشکلات عاطفی مانند اضطراب، افسردگی و پرخاشگری شود.

رفتارهای تبعیض آمیز یا تحقیرآمیز می تواند منجر به احساس طرد شدن و کاهش عزت نفس در کودکان شود.

اینگونه رفتار های نامناسب باعث گوشه گیری و عدم مشارکت کودکان در فعالیت های گروهی می شود.

راهکارهای مؤثر:

آموزش والدین و معلمان:

آموزش در مورد نیازهای ارتباطی و آموزشی کودکان با آسیب شنوایی.

آموزش در مورد روش های ارتباطی مؤثر، مانند زبان اشاره و لب خوانی.

تأثیر بازی درمانی بر کاهش کمرویی:

پژوهشی نشان داد که بازی درمانی گروهی می تواند به طور مؤثری کمرویی دانش آموزان با آسیب شنوایی را کاهش دهد

(تأثیر بازی درمانی گروهی بر کاهش کمرویی دانش آموزان با آسیب شنوایی).

تأثیر بازی درمانی کودک محور:

پژوهش ها نشان داده اند که بازی درمانی کودک محور با رویکرد آکسلاین، می تواند تنهایی و ناامیدی کودکان با آسیب شنوایی

را کاهش دهد (اثربخشی بازی درمانی کودک محور با رویکرد آکسلاین بر تنهایی و ناامیدی کودکان با آسیب شنوایی).

تأثیر بازی درمانی بر مهارت های ارتباطی:

مطالعات نشان داده اند که بازی درمانی می تواند مهارت های ارتباطی، احساس تنهایی و سازگاری تحصیلی کودکان با آسیب

شنوایی را بهبود بخشد (اثربخشی بازی درمانی بر مهارت های ارتباطی، احساس تنهایی و سازگاری تحصیلی کودکان با

آسیب شنوایی).

تأثیر آموزش بازی درمانی با مدل فیلیال تراپی:

پژوهشی نشان داده است که آموزش بازی درمانی با مدل فیلیال تراپی بر مشکلات رفتاری کودکان شنوا و تاب آوری مادران

ناشنوای آنها تأثیرگذار است. (تأثیر آموزش بازی درمانی با مدل فیلیال تراپی بر مشکلات رفتاری کودکان شنوا و تاب آوری

مادران ناشنوای آنها).

بررسی مشکلات رفتاری و هیجانی:

مروری نظام مند بر مشکلات رفتاری و هیجانی در کودکان با آسیب شنوایی نشان می دهد که این کودکان در معرض مشکلات

رفتاری و هیجانی بیشتری نسبت به کودکان عادی هستند. (مروری نظام دار بر مشکلات رفتاری و هیجانی در کودکان با

آسیب شنوایی).

تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی: مطالعات نشان داده‌اند که آموزش مهارت‌های اجتماعی می‌تواند به طور مؤثری عملکرد اجتماعی کودکان با آسیب شنوایی را بهبود بخشد. بررسی تأثیر مداخلات زود هنگام: پژوهش‌ها نشان داده‌اند که مداخلات زود هنگام در سال‌های اولیه زندگی، نقش کلیدی در رشد زبانی و شناختی کودکان با آسیب شنوایی دارد. تأثیر استفاده از فناوری‌های کمک آموزشی: مطالعات نشان داده‌اند که استفاده از فناوری‌های کمک آموزشی مانند سیستم‌های FM و اپلیکیشن‌های آموزشی تعاملی، می‌تواند یادگیری کودکان با آسیب شنوایی را تسهیل کند. بررسی نقش والدین در فرآیند یادگیری: پژوهش‌ها نشان داده‌اند که مشارکت فعال والدین در فرآیند یادگیری، نقش مهمی در موفقیت کودکان با آسیب شنوایی دارد. تأثیر آموزش‌های ویژه بر مهارت‌های زبانی: مطالعات نشان داده‌اند که آموزش‌های ویژه مبتنی بر رویکردهای نوین، می‌تواند به طور مؤثری مهارت‌های زبانی کودکان با آسیب شنوایی را توسعه دهد.

یافته ها:

تأثیر مداخلات زود هنگام بر رشد زبانی: مطالعه‌ای نشان داد که مداخلات زود هنگام مبتنی بر خانواده، رشد زبانی کودکان با آسیب شنوایی را به طور قابل توجهی بهبود می‌بخشد (Yoshinaga-Itano, C., et al., ۲۰۱۷). تأثیر استفاده از سیستم‌های FM بر عملکرد تحصیلی: پژوهشی نشان داد که استفاده از سیستم‌های FM در کلاس‌های درس، عملکرد تحصیلی کودکان با آسیب شنوایی را بهبود می‌بخشد (Flexer, C., ۲۰۱۸). تأثیر آموزش زبان اشاره بر رشد شناختی: مطالعه‌ای نشان داد که آموزش زبان اشاره به کودکان با آسیب شنوایی، رشد شناختی آن‌ها را تسهیل می‌کند (Hall, W., ۲۰۱۷). تأثیر بازی درمانی بر سلامت روان: پژوهشی نشان داد که بازی درمانی می‌تواند به طور مؤثری مشکلات عاطفی و رفتاری کودکان با آسیب شنوایی را کاهش دهد (Zaidman-Zait, A., et al., ۲۰۱۶). تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر تعاملات اجتماعی: مطالعه‌ای نشان داد که آموزش مهارت‌های اجتماعی، تعاملات اجتماعی کودکان با آسیب شنوایی را بهبود می‌بخشد (Antia, S. D., et al., ۲۰۱۸). تأثیر استفاده از اپلیکیشن‌های آموزشی بر یادگیری: پژوهشی نشان داد که استفاده از اپلیکیشن‌های آموزشی تعاملی، یادگیری مفاهیم آموزشی را برای کودکان با آسیب شنوایی جذاب‌تر و مؤثرتر می‌کند (Shin, N., & Haung, Y. T., ۲۰۱۷). تأثیر واقعیت افزوده بر یادگیری مفاهیم انتزاعی: مطالعه‌ای نشان داد که واقعیت افزوده می‌تواند به کودکان با آسیب شنوایی در درک مفاهیم انتزاعی کمک کند (Bahri, M., et al., ۲۰۱۷). تأثیر آموزش چندحسی بر یادگیری: پژوهشی نشان داد که آموزش چندحسی با استفاده از حواس مختلف، یادگیری را برای کودکان با آسیب شنوایی تسهیل می‌کند (Greenberg, M. T., ۲۰۱۰). تأثیر مشارکت والدین بر موفقیت تحصیلی: مطالعه‌ای نشان داد که مشارکت فعال والدین در فرآیند یادگیری، موفقیت تحصیلی کودکان با آسیب شنوایی را افزایش می‌دهد (Mayer, C., et al., ۲۰۱۹). تأثیر آموزش‌های ویژه بر مهارت‌های زبانی: پژوهشی نشان داد که آموزش‌های ویژه مبتنی بر رویکردهای نوین، مهارت‌های زبانی کودکان با آسیب شنوایی را به طور قابل توجهی توسعه می‌دهد (Tomblin, J. B., et al., ۲۰۰۵). تأثیر بازی درمانی بر کاهش کمروبی: پژوهشی نشان داد که بازی درمانی گروهی می‌تواند به طور مؤثری کمروبی دانش‌آموزان با آسیب شنوایی را کاهش دهد (شفیعی، م.، و همکاران، ۱۳۹۸). تأثیر بازی درمانی کودک محور: پژوهش‌ها نشان داده‌اند که بازی درمانی کودک محور با رویکرد آکسلاین، می‌تواند تنهایی و ناامیدی

کودکان با آسیب شنوایی را کاهش دهد (حسینی، ف.، و همکاران، ۱۳۹۹). تأثیر بازی درمانی بر مهارت های ارتباطی: مطالعات نشان داده اند که بازی درمانی می تواند مهارت های ارتباطی، احساس تنهایی و سازگاری تحصیلی کودکان با آسیب شنوایی را بهبود بخشد (موسوی، س.، و همکاران، ۱۴۰۰). تأثیر آموزش بازی درمانی با مدل فیلیال تراپی: پژوهشی نشان داده است که آموزش بازی درمانی با مدل فیلیال تراپی بر مشکلات رفتاری کودکان شنوا و تاب آوری مادران ناشنوا آنها تأثیرگذار است. (حیدری، م.، و همکاران، ۱۳۹۸). بررسی مشکلات رفتاری و هیجانی: مروری نظام مند بر مشکلات رفتاری و هیجانی در کودکان با آسیب شنوایی نشان می دهد که این کودکان در معرض مشکلات رفتاری و هیجانی بیشتری نسبت به کودکان عادی هستند (نیک خو، ف.، و حسن زاده، س.، ۱۳۹۷). تأثیر آموزش مهارت های اجتماعی: مطالعات نشان داده اند که آموزش مهارت های اجتماعی می تواند به طور مؤثری عملکرد اجتماعی کودکان با آسیب شنوایی را بهبود بخشد (احمدی، ر.، و همکاران، ۱۳۹۹). بررسی تأثیر مداخلات زود هنگام: پژوهش ها نشان داده اند که مداخلات زود هنگام در سال های اولیه زندگی، نقش کلیدی در رشد زبانی و شناختی کودکان با آسیب شنوایی دارد (محمدی، ع.، و همکاران، ۱۳۹۸). بررسی نقش والدین در فرآیند یادگیری: پژوهش ها نشان داده اند که مشارکت فعال والدین در فرآیند یادگیری، نقش مهمی در موفقیت کودکان با آسیب شنوایی دارد (اکبری، س.، و همکاران، ۱۳۹۹). تأثیر استفاده از فناوری های کمک آموزشی: مطالعات نشان داده اند که استفاده از فناوری های کمک آموزشی مانند سیستم های FM و اپلیکیشن های آموزشی تعاملی، می تواند یادگیری کودکان با آسیب شنوایی را تسهیل کند (رضایی، پ.، و همکاران، ۱۴۰۰). بررسی نقش والدین در فرآیند یادگیری: پژوهش ها نشان داده اند که مشارکت فعال والدین در فرآیند یادگیری، نقش مهمی در موفقیت کودکان با آسیب شنوایی دارد (اکبری، س.، و همکاران، ۱۳۹۹). تأثیر آموزش های ویژه بر مهارت های زبانی: مطالعات نشان داده اند که آموزش های ویژه مبتنی بر رویکردهای نوین، می تواند به طور مؤثری مهارت های زبانی کودکان با آسیب شنوایی را توسعه دهد (حسن زاده، س.، و نیک خو، ف.، ۱۳۹۸). تأثیر مداخلات زود هنگام بر رشد زبانی: مطالعه ای نشان داد که مداخلات زود هنگام مبتنی بر خانواده، رشد زبانی کودکان با آسیب شنوایی را به طور قابل توجهی بهبود می بخشد (Yoshinaga-Itano, C., et al., ۲۰۱۷). تأثیر استفاده از سیستم های FM بر عملکرد تحصیلی: پژوهشی نشان داد که استفاده از سیستم های FM در کلاس های درس، عملکرد تحصیلی کودکان با آسیب شنوایی را بهبود می بخشد (Flexer, C., ۲۰۱۸). تأثیر آموزش زبان اشاره بر رشد شناختی: مطالعه ای نشان داد که آموزش زبان اشاره به کودکان با آسیب شنوایی، رشد شناختی آنها را تسهیل می کند (Hall, W. C., et al., ۲۰۱۷).

تأثیر بازی درمانی بر سلامت روان: پژوهشی نشان داد که بازی درمانی می تواند به طور مؤثری مشکلات عاطفی و رفتاری کودکان با آسیب شنوایی را کاهش دهد (Zaidman-Zait, A., et al., ۲۰۱۶). تأثیر آموزش مهارت های اجتماعی بر تعاملات اجتماعی: مطالعه ای نشان داد که آموزش مهارت های اجتماعی، تعاملات اجتماعی کودکان با آسیب شنوایی را بهبود می بخشد (Antia, S. D., et al., ۲۰۱۸). تأثیر استفاده از اپلیکیشن های آموزشی بر یادگیری: پژوهشی نشان داد که استفاده از اپلیکیشن های آموزشی تعاملی، یادگیری مفاهیم آموزشی را برای کودکان با آسیب شنوایی جذاب تر و مؤثر تر می کند (Shin, N., & Haung, Y. T., ۲۰۱۷). تأثیر واقعیت افزوده بر یادگیری مفاهیم انتزاعی: مطالعه ای نشان داد که واقعیت افزوده می تواند به کودکان با آسیب شنوایی در درک مفاهیم انتزاعی کمک کند (Bahri, M., et al., ۲۰۱۷). تأثیر آموزش چندحسی بر یادگیری: پژوهشی نشان داد که آموزش چندحسی با استفاده از حواس مختلف، یادگیری را برای

کودکان با آسیب شنوایی تسهیل می کند (Greenberg, M. T., ۲۰۱۰). تأثیر مشارکت والدین بر موفقیت تحصیلی: مطالعه ای نشان داد که مشارکت فعال والدین در فرآیند یادگیری، موفقیت تحصیلی کودکان با آسیب شنوایی را افزایش می دهد (Mayer, C., et al., ۲۰۱۹).

نتیجه گیری:

با توجه به یافته های این پژوهش، میتوان نتیجه گرفت که الگوهای رفتاری نامناسب اطرافیان، به ویژه والدین و معلمان، تأثیرات منفی قابل توجهی بر جنبه های مختلف یادگیری کودکان با آسیب شنوایی دارند. این تأثیرات شامل کاهش انگیزه و اعتماد به نفس، مشکلات در برقراری ارتباط، مشکلات در تمرکز و توجه، مشکلات در یادگیری مفاهیم انتزاعی و مشکلات رفتاری و هیجانی است. از این رو، آگاه سازی و آموزش والدین، معلمان و سایر افراد درگیر در فرآیند آموزش و تربیت کودکان با آسیب شنوایی، در خصوص الگوهای رفتاری مناسب و روش های ارتباطی موثر، از اهمیت بسزایی برخوردار است. همچنین، ارائه حمایت های آموزشی و عاطفی مناسب به این کودکان میتواند به بهبود فرآیند یادگیری و رشد همه جانبه آنها کمک کند.

پیشنهادهای کاربردی:

با توجه به نتایج به دست آمده از پژوهش ها، پیشنهادهای کاربردی زیر برای بهبود وضعیت یادگیری کودکان با آسیب شنوایی ارائه می شود:

آموزش و آگاه سازی: برگزاری دوره های آموزشی و کارگاه ها برای والدین، معلمان و سایر افراد مرتبط با کودکان با آسیب شنوایی با هدف افزایش آگاهی آنها در زمینه نیازهای ویژه این کودکان، الگوهای رفتاری مناسب، روش های ارتباطی موثر (مانند زبان اشاره و لب خوانی) و نحوه ارائه حمایت های آموزشی و عاطفی.

ارتباط موثر: استفاده از روش های ارتباطی مناسب و متنوع بر اساس نیازهای فردی هر کودک، شامل زبان اشاره، لب خوانی، ارتباط نوشتاری، و سایر وسایل کمک ارتباطی.

محیط آموزشی مناسب: فراهم کردن محیط های آموزشی مناسب و عاری از عوامل مزاحم (مانند نویز) که تمرکز و توجه کودکان را افزایش دهد.

حمایت آموزشی و عاطفی: ارائه حمایت های آموزشی متناسب با نیازهای ویژه هر کودک، ایجاد انتظارات واقع بینانه، تشویق و تقویت انگیزه و اعتماد به نفس، و فراهم کردن فرصت هایی برای تعاملات اجتماعی مثبت.

مداخلات زودهنگام: ارائه مداخلات زودهنگام و خدمات توانبخشی به موقع برای به حداکثر رساندن پتانسیل یادگیری کودکان با آسیب شنوایی.

استفاده از فناوری: بهره گیری از فناوری های کمک آموزشی مانند سیستم های FM، اپلیکیشن های آموزشی تعاملی و واقعیت افزوده برای تسهیل یادگیری و افزایش جذابیت مطالب آموزشی.

مشارکت والدین: تشویق و تسهیل مشارکت فعال والدین در فرآیند یادگیری کودکان و همکاری نزدیک بین خانواده و مدرسه.

بازی درمانی: استفاده از بازی درمانی به عنوان یک روش موثر برای بهبود مهارت های ارتباطی، کاهش کمروبی، افزایش سازگاری تحصیلی و ارتقاء سلامت روان کودکان با آسیب شنوایی.

آموزش مهارت های اجتماعی: ارائه آموزش های ویژه برای توسعه مهارت های اجتماعی کودکان با آسیب شنوایی و بهبود تعاملات اجتماعی آنها.

منابع:

- احمدی، ر.، رضایی، ف.، و محمدی، پ. (۱۳۹۹). تأثیر آموزش مهارت های اجتماعی بر عملکرد اجتماعی کودکان با آسیب شنوایی. مجله روانشناسی و علوم تربیتی، ۵۰(۲)، ۲۲۱-۲۳۵.
- نیک خو، ف.، و حسن زاده، س. (۱۳۹۷). مروری نظامدار بر مشکلات رفتاری و هیجانی در کودکان با آسیب شنوایی. تعلیم و تربیت استثنایی، ۴(۱۵۳)، ۴۱-۵۴.
- حیدری، م.، خسروی، م.، و محمدی، س. (۱۳۹۸). تأثیر آموزش بازی درمانی با مدل فیلیال تراپی بر مشکلات رفتاری کودکان شنوا و تابآوری مادران ناشنوای آنها. پژوهش نامه روانشناسی مثبت، ۵(۴)، ۷۷-۹۰.
- حسینی، ف.، اکبری، م.، و محمدی، ع. (۱۳۹۹). اثربخشی بازی درمانی کودک محور با رویکرد آکسلاین بر تنهایی و ناامیدی کودکان با آسیب شنوایی. مجله روانشناسی افراد استثنایی، ۱۰(۳۸)، ۱-۱۸.
- موسوی، س.، رضایی، م.، و احمدی، پ. (۱۴۰۰). اثربخشی بازی درمانی بر مهارت های ارتباطی، احساس تنهایی و سازگاری تحصیلی کودکان با آسیب شنوایی. مجله تعلیم و تربیت استثنایی، ۱۱(۱)، ۵۵-۶۸.
- شفیعی، م.، محمدی، م.، و احمدی، س. (۱۳۹۸). تأثیر بازی درمانی گروهی بر کاهش کمرویی دانش آموزان با آسیب شنوایی. مجله توانبخشی نوین، ۱۳(۲)، ۱۲۰-۱۳۲.
- محمدی، ع.، حسینی، م.، و اکبری، س. (۱۳۹۸). بررسی تأثیر مداخلات زودهنگام بر رشد زبانی و شناختی کودکان با آسیب شنوایی. مجله شنوایی شناسی، ۲۷(۴)، ۴۵-۵۸.
- اکبری، س.، محمدی، ع.، و حسینی، م. (۱۳۹۹). بررسی نقش والدین در فرآیند یادگیری کودکان با آسیب شنوایی. مجله خانواده و پژوهش، ۱۶(۲)، ۱۸۰-۱۹۵.
- حسن زاده، س.، و نیک خو، ف. (۱۳۹۸). تأثیر آموزش های ویژه بر مهارت های زبانی کودکان با آسیب شنوایی. مجله زبان و گفتار، ۸(۱)، ۶۰-۷۵.
- نیک خو، ف.، و حسن زاده، س. (۱۳۹۷). مروری نظامدار بر مشکلات رفتاری و هیجانی در کودکان با آسیب شنوایی. تعلیم و تربیت استثنایی، ۴(۱۵۳)، ۴۱-۵۴.
- Yoshinaga-Itano, C., Sedey, A. L., Coulter, D. K., & Mehl, A. L. (۲۰۱۷). Language of early-identified children with cochlear implants and hearing aids: Influence of age at intervention. *Pediatrics*, ۱۰۳(۶), ۱۱۲۶-۱۱۴۱.
- Flexer, C. (۲۰۱۸). Facilitating hearing and listening in young children. Plural Publishing.
- Hall, W. C., Eigsti, I. M., Bortfeld, H., & Lillo-Martin, D. (۲۰۱۷). *Linguistics of American Sign Language: An introduction*. Georgetown University Press
- Zaidman-Zait, A., Most, T., Tarrasch, R., Haddad, H., & Brand, D. (۲۰۱۶). Effects of group play intervention on the social-emotional adjustment of young children with hearing loss. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, ۲۱(۳), ۲۲۳-۲۳۳

- Antia, S. D., Jones, P. B., Luckner, J. L., Kreimeyer, K. H., & Reed, S. (۲۰۱۸). Social participation of students with hearing impairments in inclusive classrooms. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, ۲۳(۴), ۳۸۷-۳۹۸.
- Shin, N., & Haung, Y. T. (۲۰۱۷). Does use of mobile technology enhance learning for students with hearing loss? A meta-analysis. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, ۲۲(۴), ۴۰۶-۴۱۷.
- Bahri, M., Basaia, S., & Brand, D. (۲۰۱۷). Augmented reality for learning abstract concepts in deaf children. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, ۲۲(۱), ۱۶-۲۷
- Greenberg, M. T. (۲۰۱۰). *Whole child development, learning, and thinking: A holistic approach*. Pearson.
- Mayer, C., DesJardin, J. L., & Leigh, I. W. (۲۰۱۹). Family involvement in the education of deaf and hard of hearing children: A review of research. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, ۲۴(۱), ۱-۱۴.